

QUADERN DE TEATRE
Jordi Coca

Vint-i-cinc anys de Grec

1. Antecedents

El Grec, el festival de teatre i música que se celebra cada estiu a Barcelona, va començar ara fa vint-i-cinc anys, quan tota la professió teatral es va organitzar en una Assemblea d'Actor i Directors i va forçar el suport de l'Ajuntament. Era el 1975, abans de la mort del dictador. Però amb anterioritat ja havia tingut diversos naixements. El primer va ser molt modest, quan l'any 1929 els assistents al III Congrés Mundial de Teatre van inaugurar el teatre en el marc de l'Exposició Internacional d'aquell any. Tot plegat es va limitar a una visita dels congressistes i a uns poemes recitats per Josefina Tàpias el dia 27 de juny. El mes de setembre d'aquell mateix any la coreògrafa Àurea de Sarrà (una mena d'Isadora Duncan local força revinguda de carns i amb un cert èxit internacional) va oferir en el marc del Congrés d'Arqueologia el mimo-drama *Demèter*, que es va repetir al mes d'octubre. Al novembre es va fer una festa infantil. Però, de fet, durant els anys trenta el teatre només va funcionar de manera intermitent, amb programacions que duraven pocs dies, la més completa de les quals va ser el 1930, també sota l'esperit hel·lenitzant de la Duncan i tutelat per Ambrosi Carrion i Àurea de Sarrà.

Del 1937 fins al 1951 el teatre va estar completament tancat i inactiu. Però el 1952, aprofitant l'excusa de la Fira Oficial i Internacional de Mostres de Barcelona, Mercedes de la Aldea (una actriu de personalitat fulgurant i injustament oblidada), Juan-Germán Schroeder (a qui el país li deu un gran homenatge), i Esteve Polls redescobrien i recuperaven el teatre a l'aire lliure de Montjuïc amb una *Antígona* de Sòfocles. Era el segon naixement del Teatre Grec. El tercer va començar el 1954 amb els Festivals de España, del qual destaca la *Medea* que el 21 i 25 de juny va donar a conèixer una actriu molt jove: Núria Espert. El quart correspon a un període poc conegut la impulsora del qual va ser Dolly Latz, una alemanya que havia treballat amb Max Reinhardt i que residia a Barcelona des de finals dels anys quaranta. Ella va ser la creadora de la Compañía de Teatro Ciudad Condal que, durant dos anys, 1955 i 1956, va oferir textos clàssics d'Èsquil, Sòfocles i Eurípides. A partir del 1958 es recuperen els Festivals de España, durant els quals estrenaven directors tan diversos com Adolfo Marsillach, José Tamayo, Luis Escobar, Armando Moreno, Antoni Chic, Hermann Bonnín, Juan-Germán Schroeder, Ricard Salvat, Esteve Polls, i un llarg etc. Els anys 1970, 71 i 72 el teatre va estar tancat, i no es recupera fins que el 1973 l'entusiasme de Maria Lluïsa Oliveda va fer possible tres temporades que, de fet, prefiguren el model del que seran els

posteriors Festivals d'Estiu de Barcelona coneguts com a Grec.

2. Els vint-i-cinc anys

El febrer de 1975 es va fer a Barcelona una vaga de teatres, en solidaritat amb una altra protesta que es feia a Madrid. La situació teatral d'aleshores era d'una penúria esgarrifosa i gairebé només es podia treballar a partir de la més completa autoexplotació dels creadors. Les companyies independents havien descobert la idea de Vilar del teatre entès com a servei públic, i, molt

l'escissió posterior de l'Assemblea en dues tendències oposades, el referent ha estat indefugible. El Grec 77 ja va ser una altra cosa. I el 1978 es va fer impossible.

Però el 1979, acabades de celebrar les primeres eleccions municipals democràtiques, amb el PSUC a la regidoria de cultura, Rafael Pradas i Joan Anton Benach, aleshores Delegat de Cultura, s'entossudeixen, afortunadament, a commemorar els cinquanta anys de la inauguració del Teatre Grec. Es tracta

de dirigir el festival. Em vaig equivocar, i cal dir que ells –Prada i Benach–, tenien raó (espero que aquest *mea culpa* justifiqui la referència personal que acabo de fer.)

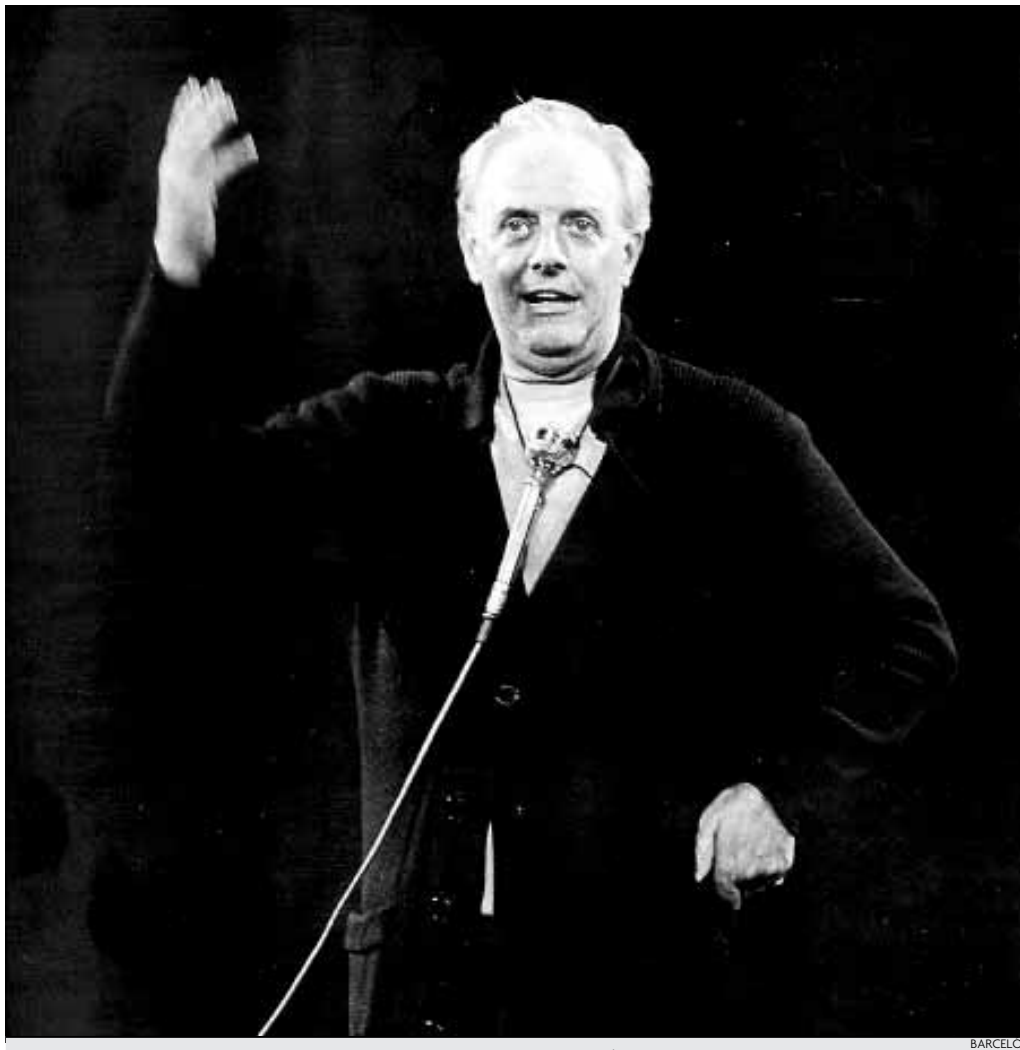
A partir d'aquesta data, i sota les direccions successives de Biel Moll (1980-84), Joan Maria Gual i Josep-Anton Codina (1985), Marta Tatjer (1986-87), Elena Posa (1988-95), Xavier Albertí (1996-99), i Borja Sitjà des del 2000, el Grec no ha parat de créixer en tots els sentits. De primer es va superar l'espai estricte del teatre de Montjuïc mateix, després es van ampliar els gèneres, s'ha incrementat la presència internacional, amb moments tan gloriosos com la nit de l'any 1980, quan Dario Fo ens descobria que un home sol pot omplir l'escenari més gran, únicament amb la seva capacitat histriònica i tenint coses a dir. També ha crescut el nombre d'assistents, i ens ha apropiat figures mítiques com María Casares, Merce Cunningham, la companyia de dansa de Paul Taylor, o aquell Bob Wilson que l'any 1986 va decebre les expectatives creades, el gran Vittorio Gassman, l'abarrocat Lindsay Kemp, la *Medea* de Juan Germán Schroeder dirigida per Lluís Pasqual el 1981, novament amb Núria Espert, Kazuo Oono, *L'home-massa* de Toller del Living Theatre...

3. Balanç?

No hi ha dubte que d'ençà de la revolta dels professionals de l'escena que es va fer carn el Grec 76, tot ha canviat molt. Ha canviat el país, ha canviat el teatre, ha canviat la política i el món. Si ens entossudim a fer un balanç del que han significat aquests 25 anys de Grec, em sembla que no podem ser més que optimistes. En moltes ocasions ha donat feina als professionals de l'escena, ens ha dut espectacles realment bons, ens ha apropiat mites com els que s'acaben d'esmentar, ha convertit

els estius morts de Barcelona en una vivor contínua d'ofertes ben diferents... Tanmateix hi ha un aspecte que em sembla que no s'ha assolit prou: la projecció internacional del Grec. És veritat que s'han establert unes certes col·laboracions amb Avinyó i Edimburg, però, tot i això, el Grec encara no està de manera indiscutible en el mapa dels grans festivals internacionals. Les raons per les quals això és així cal buscar-les en les suplències –sempre les suplències, en el nostre país!– que el Grec ha hagut de fer en aquest darrer període. Ja ho hem dit: donar feina als professionals, apropar-nos les novetats internacionals, substituir o col·laborar en la programació dels teatres durant l'estiu...

Més enllà d'aquests fets, certament reals, estaria bé que hi hagués en el conjunt de les activitats un Festival potent, de perfils propis i molt clars, que aspirés a convertir-se en una referència internacional. Barcelona ho agrairia i hauríem iniciat una etapa nova, l'etapa del vint-i-cinquè aniversari. En tot cas, ara bufem les espelmes amb esperança.

Un moment gloriós del Grec: Dario Fo protagonitzant 'Misterio Buffo' el 1980

licitament, des dels il·legals PSUC i CNT es va veure l'ocasió per plantar cara a la dictadura. Constituïts, doncs, en una Assemblea d'Actors i Directors, el 1976 es va redactar un document on, entre altres coses, els creadors del món de l'espectacle reclamaven un Teatre Municipal, un Teatre de Catalunya i una Llei de Teatre. Era un primer intent de planificar el futur, d'ordenar la vida escènica de Catalunya i de resoldre, ni que fos només en part, els problemes laborals. D'aquí, i a través de Mario Gas i de Joan de Sagarra, sorgeix la idea de fer un Grec diferent. Gas, Alfred Lucchetti, Jordi Teixidor i Jaume Melendres són els qui proposen a l'Assemblea el projecte de fer un Grec amb diners arrencats al Ministerio i a l'Ajuntament de Barcelona. Sorgeix, doncs, aquell moment màgic, aquell ambient de llibertat i de festa, aquell clima de concòrdia i d'il·lusió que, com era d'esperar, va ser únicament un miratge. Però, amb tot, el Grec-76 ja s'havia produït i, malgrat les diferències i

va, tal com ha dit Benach mateix, de recuperar el record suggerent del Grec 76, de demostrar la capacitat de gestió del nou Ajuntament i de rendibilitzar les infraestructures municipals. S'hi van fer 42 sessions amb 17 espectacles, i amb un pressupost d'uns deu milions de pessetes d'aleshores. *Antígona*, d'Espriu, *Canigó*, de Verdaguier, textos de Brecht, Benet i Jornet, Juli Vallmitjana adaptat per Francesc Castells, *Antaviana*, de Pere Calders i Dagoll Dagom, Núria Espert i Rafael Albertí, *M-7 Catalònia*, d'Els Joglars, *Sol solet*, de Comediants, Shakespeare adaptat per Terenci Moix, recitals de cançó, teatre infantil, ballet... Vist des d'ara, l'intent de reconduir l'esperit de l'Assemblea del 76, la voluntat de demostrar que hi havia una realitat teatral possible, amb tradició, amb projectes nous, amb autors i adaptacions de diverses procedències, és força més que lloable. Ho vull remarcar perquè, a mi, aquest projecte aleshores em va semblar impossible per falta de temps, tan impossible que vaig rebutjar l'oferta que em va fer Benach